

**BEZOEKADRES
VISIT ADDRESS**

Oudegracht 237
3511 NK Utrecht
The Netherlands
T 0031 (0)30 231 83 76

POST / MAIL

Postbus 274
3500 AG Utrecht
The Netherlands

info@hetliteratuurhuis.nl
hetliteratuurhuis.nl

utrecht@cityofliterature.nl
cityofliterature.nl

Geachte aanwezigen, geachte Maxim Februari,

Ik heb het genoeg om, mede namens mijn medejuryleden Enne Koens en Fabian Stolk, hier, in het woonhuis van een van Utrechts grootste schrijvers, Belle van Zuylen, toe te lichten, misschien zelfs wel te verdedigen, waarom wij het oeuvre van Maxim Februari hebben voorgedragen voor de C.C.S. Crone Prijs 2019. De laureaat leek niet al te beste papieren te hebben. De 'longlist' was gevuld met auteurs wier oeuvre vele malen groter is dan dat van Maxim Februari; bij nadere inspectie bleek hij helemaal niet meer in Utrecht, zelfs niet meer in de provincie te wonen; en tot overmaat van ramp was er de uitzending van Zomergasten – u herinnert zich die misschien – waarin hij fulmineerde over de grenzeloze lelijkheid van de woonwijk van zijn jeugd, Overvecht. Toch leidden onze vergaderingen tot een unaniem gedeeld gevoel dat Maxim Februari dit jaar de oevreprijs van de stad Utrecht toekomt. Wij beseffen echter dat deze jury iets heeft uit te leggen, wat ik nu met alle plezier zal doen.

Laat ik u om te beginnen meenemen naar een lagere school in Utrecht, begin jaren zeventig. Onze laureaat was toen tien jaar oud en moest een spreekbeurt houden. Klasgenootjes kozen voor onderwerpen als 'paarden' of 'Ajax', maar Februari koos voor een spreekbeurt over... zijn eigen spreekbeurt. In een lezing, decennia later, sprak hij er als volgt over:

'Deze plotselinge ontdekking van het meta-standpunt en de reflexiviteit, het besef dat je iets kunt doen en dat dat doen dan deels bestaat uit het nadenken over dat doen, het inzicht dat je kunt spreken over het spreken – het sloeg als een hevig onweer bij mij in, en ik sta van de inslag vandaag nog steeds na te trillen. Ik was overigens niet de enige die was geraakt, want op speciaal verzoek van de klas hield ik de spreekbeurt nóg eens, nu in aanwezigheid van de koffiejuffrouw, zodat er een algehele metastemming hing in het gebouw der lagere school.'

Februari stelt voorts dat die reflexiviteit altijd zijn nut heeft behouden: "Als je je bewust bent van je eigen handelen en spreken, dan ben je in staat niet alleen óver een 'ik' te schrijven, maar juist vanuit een ik. Als we dat kunnen dan kunnen we misschien eindelijk een einde maken aan de onuitroeibare gewoonte om te spreken óver mensen, óver taal, óver cultuur en óver onze eigen tijd en in plaats daarvan spreken vanuit de mens, vanuit de taal, vanuit de cultuur, vanuit onze eigen tijd."

Het oeuvre van Maxim Februari is één lange poging - die inmiddels al drie decennia duurt - om precies dát te doen: te schrijven vanuit onze

tijd, met als doel oprecht te zijn, eerlijk te zijn, naakt te zijn. Het heeft een oeuvre opgeleverd dat onvertroffen is in de Nederlandse literatuur.

Om deze laudatio uitgerekend te beginnen met een anekdote over de schrijver als jong kind, is misschien wat arglistig. In dezelfde lezing stelt Februari immers: “Over mijn leven valt in autobiografische zin weinig te zeggen, omdat ik in autobiografische zin eigenlijk geen leven heb.” Hij zwakt die bewering direct wat af, door te stellen dat hij natuurlijk wel een biografie heeft, maar dat die weinig te maken heeft met het leven dat verbonden is aan zijn ideeën, de zaken waarover hij schrijft, de personages in zijn romans. Ons leven ligt ten grondslag aan ons denken, maar ons denken is niet automatisch een afspiegeling van ons leven. ‘Autografisch,’ is de term die Maxim Februari lang geleden muntte voor deze tussenvorm van teksten die niet altijd noodzakelijkerwijs óver ons hoeven te gaan, maar wel noodzakelijkerwijs door onszelf zijn geschreven.

Evenmin verbonden aan zijn ideeën en zijn teksten is de plaats waar ze zijn gedacht en geschreven. Wij hadden de opdracht een oeuvre te bekronen dat én van uitmuntende kwaliteit is én *in* of *over* Utrecht is geschreven. We kunnen ons in allerlei bochten wringen, maar we kunnen niet volhouden dat Utrecht voor Maxim Februari is wat Dublin was voor Joyce, London voor Woolf of Rotterdam voor Deelder. De wetten van het ‘autografisch’ schrijven volgend, stelt Februari namelijk ook de woonplaats van zijn jeugd ter discussie. Ik citeer:

“Iedereen komt ergens vandaan. Behalve ik. Iedereen is ergens opgegroeid, in donkere wouden vol geheimzinnig lichtgevende vogels, onder rode broodbomen waaraan gele ananasvlinders groeien; al mijn vrienden hebben een *Heimat* aan vreemde kusten of in de stad. Alleen ik niet. Ik ben opgegroeid in een bouwput. Op een tekentafel.”

Hij verwijst hier voor de goede orde naar Overvecht, de plek waar hij nagenoeg zijn gehele jeugd heeft doorgebracht. Op de spaarzame momenten dat Februari wél schrijft over zijn jeugd in Overvecht, wordt het nooit feestelijk. “Ik heb aan mijn jeugd in Overvecht wel degelijk schade overgehouden,” schreef hij in 2008. “Vooral door de gruwelijke, gruwelijke, gruwelijke lelijkheid ervan. Jarenlang heb ik gedacht dat ik de verschrikkingen nooit meer te boven zou komen, dat mijn ziel voorgoed was beschadigd door de betonnen woestenij en mateloze onverschilligheid van Overvecht, door dat straatbeeld dat nergens de nieuwsgierigheid prikkelt, dat geen enkel appel doet op gevoelens van verwondering en instemming en tederheid.”

Niet een tekst waar de afdeling marketing van de gemeente Utrecht om staat te springen. Toen hij later als volwassen persoon terugkeerde naar de plek van zijn jeugd, viel het hem wederom niet mee. Er was weinig veranderd. “Mijn vrienden,” schrijft hij, “mogen de weg weten in spannende binnensteden en romantische bossen; ik kan met mijn ogen dicht de weg vinden in deze fascistoïde nachtmerrie van betonblokken en woonkazernes. Pas om de hoek van mijn oude basisschool deinsde ik terug. Vroeger kwam ik er al niet graag, maar nu kleefde de bami er aan de gevels en leunden drugsdealers tegen de deurkozijnen. Op de school stond in grote, wanhopige letters geschreven: ‘Welkom op deze vreedzame school’.”

De uitzending van Zomergasten 2019, waarin hij woorden met eenzelfde teneur gebruikte, is in de wijk niet onopgemerkt gebleven. Een verslaggever tekende de reactie op van een mevrouw die al vijftig jaar in Overvecht woonde: “U heeft het ook gezien?,” zei ze in plat Utrechts accent, om eraan toe te voegen: “Als ik die meneer Januari hier zou treffen, dan zou ik een schilderijtje op zijn kop kapot willen slaan.”

De verhouding tussen aanwezigheid en afwezigheid is een opvallend thema in Februari’s werk. De man die van zichzelf zei dat hij in autobiografische zin geen leven had en nergens vandaan kwam, is er steeds tegelijk wel en niet. In zijn debuutroman *De zonen van het uitzicht*, uit 1989, schrijft hij: “Soms is afwezigheid - er is in onze tijd een groot gemis aan afwezigheid - beter dan volmaaktheid. Ascese heeft vele vormen.” Deze roman gaat over het vluchtige, het tijdloze, het grenzeloze, het onvoltooide, het ongrijpbare en, ja, het afwezige. Als je het al een roman kunt noemen, is het een roman in fragmenten, zonder veel verhaal en puttend uit de literatuur, de taalkunde, de filosofie, de mythologie en de kunstgeschiedenis. Eén van de verhalen in de roman gaat bijvoorbeeld over een kunstschenner die het doek 'Le dejeuner sur l'herbe' van Manet vernielt. Het romanpersonage dat het geschonden doek gaat bekijken, vindt de beschadiging eigenlijk helemaal niet tegenvallen: “Het gat - was werkelijk prachtig. Het was nu niet meer een echt gat, er was al een stuk doek achter langs aangebracht, maar het was een verlangen naar voorstelling, een roep om verbeelding. Men had zich geen sprekender afwezigheid in het doek kunnen wensen.”

Afwezigheid zet onze verbeelding in beweging, ze maakt ons bewust van wat we missen, van wat er ontbreekt. Het lijkt alsof in onze huidige wereld alles zo enorm áánwezig is dat Maxim Februari zich ten doel heeft gesteld eigenhandig wat afwezig is in het licht te zetten, of het nu het weggesneden stuk schilderij is in *De zonen van het uitzicht*, de

onzichtbare macht van een stel onopvallende dorpsbewoners in *De literaire kring* of de onaanraakbaarheid van de virtuele wereld in *Klont*.

In die laatste roman, die zowel op humoristische als op kritische wijze ons digitale tijdperk schetst, is het fysiek afwezige, het niet tastbare, de virtuele wereld komen te staan boven het tastbare, het aanwezige, de natuur. De klont is een gezwel van data dat voor zichzelf is begonnen, een pulserend orgaan van digitale informatie dat wijzelf hebben voortgebracht, en ons nu, losgezongen van zijn scheppers, autonoom bestuurt en domineert. 'Uiteindelijk reduceer je de hele werkelijkheid tot gegevens óver die werkelijkheid,' beweert het personage Krups, waarbij de mens verdwijnt in de klont als een pakketje data. De klont is 'een duplicaat, een kloon, een alternatieve wereld, een spiegelwereld die is losgeraakt en zelfstandig door de kosmos zweeft.' En, zoals we al eerder zagen: zodra we redeneren óver en niet vanuit de wereld, gaat het mis. Deze ultieme consequentie van de digitalisering betekent in *Klont* dan ook het einde van het tijdperk van de roman. Die was immers bedoeld om de diepste wensen van de eenling, het eenzame individu, onder woorden te brengen. Nu de uniciteit van de mens is opgelost in de klont en we niets meer zijn dan een bundel generieke data, wordt de roman overbodig.

Het is tegelijkertijd triest, geestig en hoopvol dat Februari dit inzicht verkondigt in... een roman. In de recent verschenen bundel *De onbetrouwbare verteller* gaat hij een stap verder. Februari's uitgangspunt voor deze columns en essays is dat niet alleen de roman, maar dat het woord in het algemeen zal verdwijnen. Taal zal in toenemende mate worden vervangen door wiskunde. Op alle gebieden van het leven duiken immers machines op die vooral de eigenschap hebben dat ze goed kunnen rekenen. Zo verdwijnt het schrijven langzaam uit de cultuur. Als er in plaats van taal rekenkracht wordt losgelaten op alle uiteenlopende aspecten van het dagelijks leven, van zoekmachines, stoplichten, toegangspoortjes en medicijnen tot het recht, kunst en onderwijs dan kun je niet meer in gesprek over de interpretatie ervan, simpelweg omdat we ze niet meer kunnen lezen en duiden. Zo bezien is Februari's oeuvre een monument voor een weldra verdwijnende uitingsvorm, het literaire schrijven. En wat voor een monument. Als we ons dan toch moeten verzoenen met dit treurige en onverhoopte gegeven, is er geen betere zwanenzang denkbaar dan het oeuvre van Maxim Februari.

Aan dit magistrale oeuvre adviseert de jury de C.C.S. Crone-prijs 2019 toe te kennen. Maxim Februari is een schrijver die in zijn werk steeds weer de waarde van literatuur voor onze veranderende wereld

aantoon, niet vastlegt, maar demonstreert; niet door zijn aandacht te vestigen op het aanwezige, maar juist op het afwezige. Zijn essays, zijn columns, zijn romans, hoe scherp en hoe kritisch ook, fulmineren nooit op de lelijkheid, het onrecht en de onverschilligheid die ons omringen, maar wijzen ons juist op de afwezige schoonheid, het ontbrekende recht, het gebrek aan betrokkenheid. Het werk van Maxim Februari getuigt van een grote bekommernis om de wereld. En of dat ondanks of dankzij zijn jeugd in Overvecht is, laten wij graag in het midden. Van één ding zijn we overtuigd: als er iets een tegenwicht kan bieden aan een betonnen woestenij en met slierten bami beplakte gevels, dan is het schoonheid, de kunst en de betrokkenheid van een groot schrijver als Maxim Februari.

Daphne de Heer (voorzitter)
Enne Koens
Fabian Stolk

Michaël Stoker, secretaris
Sophie Kok, secretaris